

Bodil Stenseth

FRU MUUS' KLAGE

341 sider

Press 2019

Det er en begivenhet når Bodil Stenseth utgir bok. Hun er en dyktig historiker med tematisk teft, og hun er i stand til å formidle interessante og betydningsfulle historier til et bredere publikum. I årets bok tar Stenseth for seg et glemt ekteskapsdrama blant 1800-tallets kristen-konservative nordmenn i Minnesota. Temavalget gir assosiasjoner til visse dypt religiøse innvandringsmiljøer i dagens Norge, men også til hvordan større grupper av mennesker, den gang norskamerikanere, utsettes for generaliserende karakteristikk på grunn av manglende integreringsvilje innen slike enkeltmiljøer.

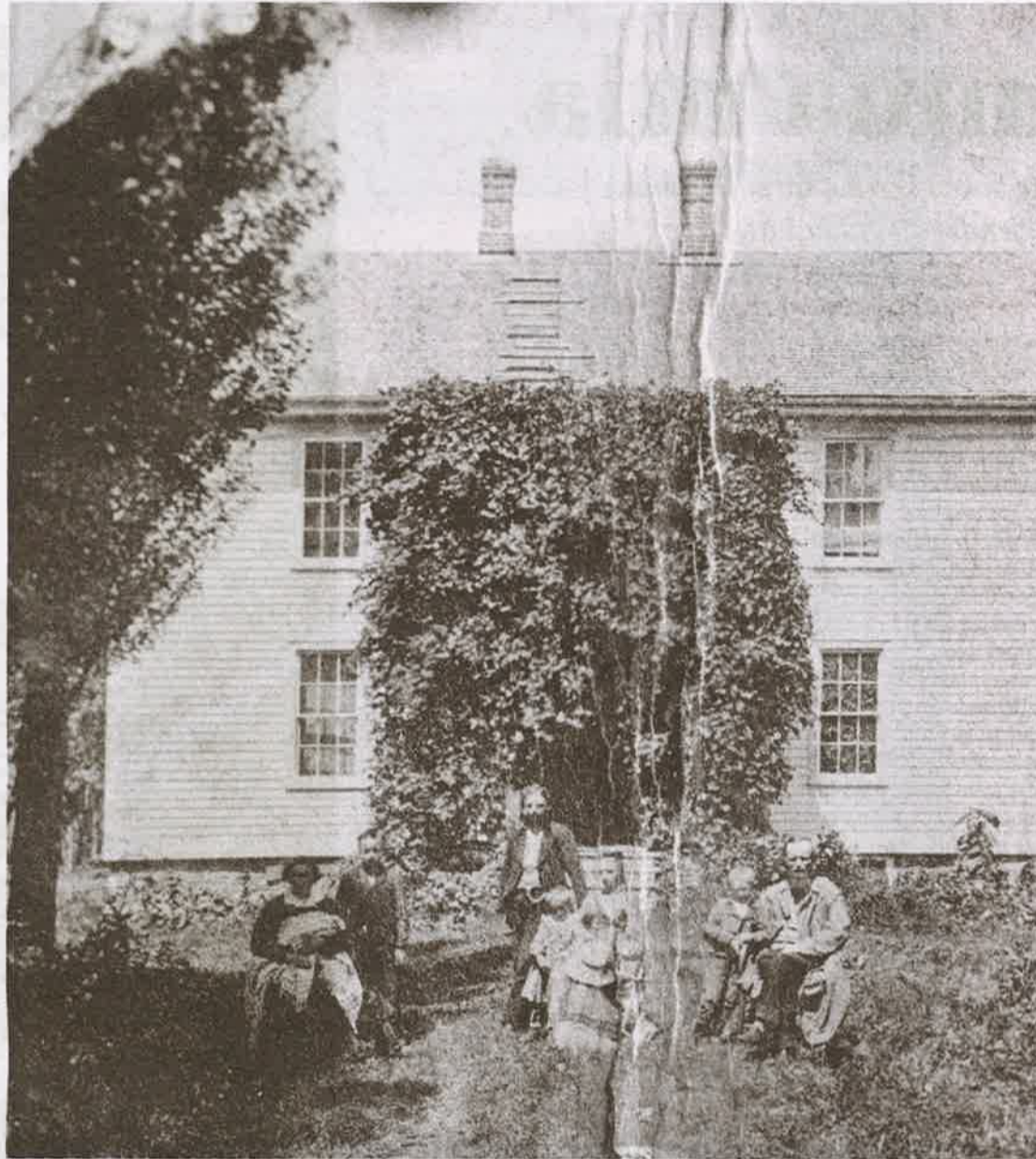
Oline Muus hadde sammen med ektemannen, den nyutdannede teologen Bernt Julius Muus, emigrert til USA i 1859. Han skulle bli pastor for den evangelisk-lutherske Holden menighet. Hun skulle bli prestefru og husholdets organisator, med alle de forventninger og plikter det måtte føre med seg.

Selv fikk jeg assosiasjoner til Sigurd Hoels «En dag i oktober» fra 1931.

Søksmålet. Det viste seg at herr og fru Muus ikke hadde sammenfallende syn på hvordan en prestefamilie skulle ordne sine saker. Skandalen ble utløst da Oline Muus i 1879 gikk til søksmål mot ektemannen for å få råderett over arven etter sine avdøde foreldre i Norge. Etter norsk lov var mannen enerådende over en families økonomi, mens i staten Minnesota hadde kvinner siden 1854 kunnet disponere egen arv på lik linje med menn. Oline Muus mente hun hadde jussen på sin side, men siden ektefellene fortsatt var norske statsborgere, var ikke dette noen opplagt sak.

Oline Muus hevdet hun ikke fikk nok husholdningspenger av mannen for å kunne skjøtte husholdet på standsmessig vis. Det endte i full splittelse ektefellene imellom, hvilket var en stor skandale som menighetens menn tok seg mål å håndtere. Historien er fascinerende lesning, men det skorter en del på komposisjon og fortellergrep.

Boken opererer med tre deler: før, under og etter skandalen. Første del omhandler herr og fru Muus, deres norske bakgrunn, hvordan de ble et par og ferden til Amerika. De mange temaene, fordelt på en rekke korte kapitler, gjør fortellingen sprikende og stakkato. Vi blir ikke ordentlig kjent med Oline Pind, lensmannsdatteren fra Fet. Hun skiller

Etterlyser bilder: Portrettet av familien Muus foran prestegården Holden i Minnesota, USA, er det eneste bildet i Bodil Stenseths historiske ekteskapsdrama *Fru Muus' klage*. Det synes anmelderen er i overkant sparsommelig. FOTO: UKJENT FOTOGRAF / ST. OLAF COLLEGE ARCHIVE / PRESS

HISTORIE

Muus og hennes menn

Oline Muus forblir det annet kjønn i Bodil Stenseths historie om prestefruens selvstendighetskamp i det norske Amerika.

dres med en kjølig distanse, både her og senere i fortellingen.

Veblen kommer og går. Vi får en god del informasjon om det Amerika de møtte, men hovedtematikken mangler dybde. I det ene øyeblikket raser «indianerkrigen», uten at vi helt forstår relevansen. I det neste dukker den berømte norskamerikaneren Thorstein Veblen opp i historien, uten at han kommer til sin rett. Som konfirmant gikk Veblen for pastor Muus, men at den antropologisk interesserte økonomen og samfunnsforskeren siden publiserte betydningsfulle tekster om

temaer som status og ære i ulike kulturer, utelates. Veblen skrev til og med om ekteskapsinstitusjonen.

I del to treer vi inn i skandalen, og på sitt beste fungerer det faktisk at Oline Muus hensettes til et liv i kulissene. Hadde dette grepet vært godt og finskåret gjennomført, kunne boken blitt en liten perle. I periferien blir hun utsatt for en rekke dramatiske hendelser, som å miste et av barna, samt komme på kant med de største og bli fratatt de minste. Del to er spennende lesning, med flere overraskelser underveis. Hovedarenaen er den mannlige religi-

øse offentligheten, der kvinnene ikke hadde adgang. Herfra ruller fortellingen opp gjennom kildene som foreligger, særlig referater og avisartikler skrevet av menn.

Selv fikk jeg assosiasjoner til Sigurd Hoels *En dag i oktober* fra 1931, der romanens egentlige hovedperson, den nylig separerte Thordis Ravn, er den alle i bygården snakker om, men som selv mangler en stemme. Vi blir vitne til hennes sammenbrudd gjennom naboenes og mannens historier. Ekteskapsinstitusjonen er også et hovedtema i *Fru Muus' klage*. Her brytes kulturelle og religiøse forestillinger mot lovparagrafer, for-

valtet gjennom menns definisjonsmakt. Men i motsetning til fru Ravn så *har faktisk fru Muus* tidsvis en stemme i fortellingen. Ikke minst gjennom klagen. Denne var vedlagt søksmålet, og her beskylder hun ektemannen for manglende omsorg og pliktfølelse i ekteskapet.

Er kildene tause må man finne andre måter å uttrykke usynligheten på.

En stum leir. Det er muligens en yrkesskade, men som historiker skulle jeg ønske klagen i sin helhet var gjengitt i boken. For en kilde! Gåtefull også den. Stenseth problematiserer: Var den virkelige skrevet av fru Muus selv? Eller var dette ordene til hennes progressive mannlige sakfører? Sto hun inne for den?

Holdens øvrige kvinner er en stum leir i fortellingen. Vi enser dem knapt. Hva mente de om skandalen? Hadde Oline Muus et kvinnenettverk lokalt? Det åpenbare problemet er manglende kilder. En romanforfatter kan dikte, historikeren skal ha empirisk belegg for det som fortelles. Er kildene tause må man finne andre måter å uttrykke usynligheten på.

Språket er et viktig redskap, og her mener jeg Bodil Stenseth svikter Oline Muus flere ganger. Hvordan kan Stenseth i et avsnitt kalle menigheten «et demokratisk verksted» hvor «man» forsøkte å løse problemer «i fellesskap», når hun i det neste påpeker at kvinner ikke hadde talerett? Hvorfor bruke ord som folk, selvstyre og demokrati, når hun jo også viser at halvparten var ekskludert fra fellesskapene det refereres til? Gjennom denne typen uaktsom språkbruk bekrefter forfatteren at kvinner fremdeles er historiens annet kjønn.

En luthersk nøysomhet er nedfelt i bokens anatomi. Portretter av ekteparet figurerer på smussomslaget, mens det inni boken kun finnes ett bilde, nemlig av familien Muus foran Holden prestegård. Dette blir i overkant sparsommelig, særlig fordi Stenseth flere ganger bruker fotografier som historiske kilder. Ved hjelp av internett er det enkelt å finne bildene. Problemet er at jeg ikke alltid ser det Stenseth ser. Verst er det når den portretterte tillegges personlighetstrekk. Fotografiet av sakfører Andreas Ueland uttrykker visst at han var «en sympatisk kar», og forfatteren Kristofer Janson «øvd trolig en spesiell tiltrekning på kvinner». Hadde bildene vært med i boken, kunne leseren reflektere selv. Bilder av det norskamerikanske lokalsamfunnet hadde også gjort seg. Særlig for oss med visuelle minner fra TV-serien *Huset på prærien*, en fortelling fra omtrent samme tid og område.

Christine Myrvang